

คำทำวัตรเย็น

(คำบูชาพระ และปูพพภาคนมการ ไร้อย่างเดียวกับคำทำวัตรเช้า)

1. พุทธธานุสสติ

หัวหน้าน้ำ: หันทะ มะยัง พุทธธานุสตะคินะยัง ละโรมะ เสา.

คัง โข ปะนะ ณะคะวันคัง เอวัง กัธยาโณ กิคคิธัทโท อัททูกะโค,

ก็กิตติ' สทอঁนงามของพระผู้มีพระภาคเจ้า

นั้น, ไล่คั้งไปแล้วอย่างนี้ว่า:-

อติปิ โส ณะคะวา,

เพราะเหตุอย่างนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น;

อะระหัง

เป็นผู้ไกลจากกิเลส ;

อัมมาอัมพุทโธ,

เป็นผู้ตรัสรู้ชอบ ได้โดยพระองค์เอง;

วิชชาอะระณะอัมปันโน,

เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ;

สุคะโต,

เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี;

โธกะวิฑู,

เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง;

อะนุคตะโร ปุริตะทันนะธาระณิ,

เป็นผู้สามารถฝึกนุรุษที่สมควรฝึกได้อย่าง

ไม่มีใครยิ่งกว่า;

อิตถา เทวะนะนุสธานัง,

เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย;

พุทโธ,

เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม;

ณะคะวา-คิ.

เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ ดังนี้.

2. พุทธธาภิคีติ

หัวหน้าน้ำ: หันทะ มะยัง พุทธธาภิคีติง ละโรมะ เสา.

พุทธะวาระหันตะวะระคาคิอุณภิกุคโต,

พระพุทธรเจ้าประกอบด้วยคุณ

มีความประเสริฐแห่งอรหันตคุณ เป็นต้น;

สุทธธาภิญาณะกะรุณาหิ ธะนากะคัตโต,

มีพระองค์อันประกอบด้วยพระญาณ

และพระกรุณาอันบริสุทธิ;

โพธธิ โย สุระนะคัง ณะมะอังวะ สุโร,

พระองค์ใด ทรงกระทำชนที่ลึให้เบิกบาน

คุณอาทิศย์ทำบ่าวให้บาน;

วันทามะหัง คณระระณัง
ธิดระธา จินนทัง
พุทธโร โย อัมพะปาณินัง
ธระระณัง เขมะนุกคระมัง,
ปะฐะระมานุสธะคิฏฐานัง

วันทามิ ทัง อิทระนะหัง,
พุทธธธาทัสมิ ทาโย (ทาสี¹) ะ
พุทธโร เม ธามิกิธธะโร,
พุทธโร ทุกขัธธะ มาตา ะ
วิธดา ะ พิตัธธะ เม,
พุทธธธาทัง นิยยาทมิ
ธะวีริญฺญูวิวัตถุจิทัง,
วันทันโศทัง (ติหัง)² ะวิธธามิ
พุทธธธาทะ สุโทธิตัง,
นัตถิ เม ธระระณัง อัญญัง
พุทธโร เม ธระระณัง ะรัง,
เอตนะ ธัจจะวัชระนะ
วัจนธะยัง ธัตถุ ธาธะเน,
พุทธัง เม วันทะมานนนะ (มานนนะ)³
ยัง ปุญญัง ปะตุทัง อิชะ,
อัททพิ อัมตะระยา เม
มาทตุง คัธธะ เคระธา

ข้าพเจ้าไหว้พระชินสีห์ ผู้ไม่มีกิเลส พระองค์นั้น
ด้วยเศียรเกล้า
พระพุทธรูปพระองค์ใด เป็นสรวงอันเกษมสูงสุด
ของสัตว์ทั้งหลาย;
ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธรูปพระองค์นั้น
อันเป็นที่ค้ำแห่งความระลึก
องค์ที่หนึ่ง ด้วยเศียรเกล้า;
ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธรูป, พระพุทธรูปเป็นนาย
มีอิสระเหนือข้าพเจ้า;
พระพุทธรูปเป็นเครื่องกำจัดทุกข์
และทรงไว้ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า;

ข้าพเจ้าหมอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระพุทธรูป;
ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติกาม ซึ่งความคร่ำครวญ
ของพระพุทธรูป;
สรวงอื่นของข้าพเจ้าไม่มี,
พระพุทธรูปเป็นสรวงอันประเสริฐของข้าพเจ้า
ด้วยการกล่าวคำสัจนี้
ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา, ของ พระศาสดา;
ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระพุทธรูป
ได้ขวนขวายบุญใด ในบัดนี้;
อันตรายทั้งปวง
อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเครหมแห่งบุญนั้น.

(หมอบลงกราบว่า)

กายนะ วาจนะ ะ เจตะธา ว,
พุทธธ กุทัมมัง ปะกะคัง มะยา ยัง,

ด้วยกายก็คิ ด้วยวาจาก็คิ ด้วยใจก็คิ;
กรรมนำดีเขียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระพุทธรูป,

¹ (ทาสี) สำหรับผู้หญิงกล่าว
² (ติหัง) สำหรับผู้หญิงกล่าว 3 สำหรับผู้หญิงกล่าว

พุทธโร ปะฎีกกัณณะตุ อัจจะยันตัง,
กาถันตะระ ติงวะวิตุง วะ พุทธโร

ขอพระพุทธเจ้า จงคซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น;
เพื่อการสำรวมระวังในพระพุทธเจ้าในกาลต่อไป

3. รัชมานุสสติ

หัวหน้าน้ำ: หันทะ นะยัง รัชมานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.

ธวากขาโต ณะกะวะธา รัสมโน,
ธันฏิฐิติโก,
อะกาสิโก,
เอหิปัสสิโก,
โอะปะนะยิโก,
ปัจฉักตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ ติ.

พระธรรม เป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ ตรัสไว้ดีแล้ว;
เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง;
เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ ไม่จำกัดกาล;
เป็นสิ่งที่ควรกล่าวแก่ผู้อื่นว่า ท่านจงมาลูบ;
เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว;
เป็นสิ่งที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน ดังนี้.

4. รัสมนิกิทธิ

หัวหน้าน้ำ: หันทะ นะยัง รัสมนิกิทธิง กะโรมะ เส.

ธวากขาตะคากิคุอะโยคะวะธานะ เสยโย,
โธ นัคคะปะทะปะริยัคคิวิโมกจะภะโท, รัสมโน กุโธคะปะตะนา ตะทะธาริธาริ,
วันทณะหัง ตะนะระวัง วะระหันนะเนตัง,
รัสมโน โธ ธัพพะปาณินัง ตะระณัง
เจนะวุคคะมัง,

พระธรรม เป็นสิ่งที่ประเสริฐเพราะประกอบด้วยคุณ
คือความที่พระผู้มี พระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นคั้น;
เป็นธรรมอันจำแนกเป็น มรรค ผล ปรียัติ และนิพพาน;
เป็นธรรมทรงไว้ซึ่งผู้ทรงธรรม จากการตกไปสู่โลกที่ชั่ว¹ ;
ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมอันประเสริฐนั้น
อันเป็นเครื่องขจัดเสียซึ่งความมืด;
พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษม
สูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย;

¹ โลกที่ชั่ว หมายถึง อนาคตภูมิ 4 คือ นรก-สภาวะหรือที่อื่นไม่มีความสุข มีแต่ความร่ำร้อนกระวนกระวาย, กำเนิด
ดิรัจฉาน หรือพวกมีคัมภีร์โง่เขลา, แคนเปรค หรือภูมิแห่งผู้วิหิงหาภัยไร้ความสุข และ พวกอสูร คือพวกท้าว
หวัน ไร้ความรื่นเริง

ทุกิยานุสตะกัฏฐาณัง วันทามิ ตัง
 อิทระหัง,
 รัมภัสสาหังมิ ทาโส (ทาตี¹) ะ
 รัมโม เม ตามิภิตตะโร,
 รัมภัสสาหัง นิฆานทมิ ตะวีริญฺหิวิคฺคญฺหิตัง,
 วันทันโตหัง (ตีหัง²) ะวิธธามิ
 รัมภัสสาหะ สุรัมภะคัง,
 นัคคิ เม ตะระณัง อัญญัง
 รัมโม เม ตะระณัง ะรัง,
 เขตตะนะ อัจจะวัทธะนะ
 วัทเตยยัง ตักคฺคาธะนะ,
 รัมภัง เม วันทะมาภะนะ (มานาธะ³)
 ยัง ปุญฺญัง ปะตุหัง อิตตะ,
 อัมพพิ อัมตะรายา เม
 มาหตุง คัสสะ ตะระธา.

กายนะ วาจาเย ะ เจตะธา วา,
 รัมม กุทันหัง ปะกะคัง มะธา ยัง,
 รัมโม ปะภิกคักคัณทะกุ อัจจะอันคัง,
 กาลันตะระ อังวะริคฺคัง ะ รัมม.

ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น อันเป็นที่ตั้ง
 แห่งความระลึก องค์ที่สองด้วยเศียรเกล้า;
 ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระธรรม,
 พระธรรมเป็นนาย มีอิสระเหนือข้าพเจ้า;
 ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระธรรม;
 ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติตาม
 ซึ่งความเป็นธรรมดีของพระธรรม;
 ภาระอื่นของข้าพเจ้าไม่มี,
 พระธรรมเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า;
 ด้วยการกล่าวคำตัจฉินี้
 ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา ของพระศาสดา;
 ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระธรรม
 ได้ขวนขวายบุญใด ในบัดนี้;
 อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า
 ด้วยเลขแห่งบุญนั้น

(หมอบลงกราบว่า)

ช่วยกายก็ดี ช่วยวาจาก็ดี ช่วยใจก็ดี;
 กรรมนำดีเตือนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม;
 ขอพระธรรม จงคงซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น;
 เพื่อการสำรวมระวัง ในพระธรรม ในกาลต่อไป

¹ (ทาตี) สำหรับผู้หญิงกล่าว

² (ตีหัง) สำหรับผู้หญิงกล่าว

³ (มานาธะ) สำหรับผู้หญิงกล่าว

5. ตั้งฆานุสสติ

หัวหน้านำ: หันตะ มะยัง ตั้งฆานุสสติมะยัง กะโรมะ เต.

สุประภูปีโน ภะคะวะโต, สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น หมู้อใจ, ปฏิบัติดีแล้ว;

ธาวะกะสังโณ,

สุประภูปีโน ภะคะวะโต สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า หมู้อใจ, ปฏิบัติตรงแล้ว;

ธาวะกะสังโณ,

อุฏเฐประภูปีโน ภะคะวะโต สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า หมู้อใจ, ปฏิบัติเพื่ออุทรรม

ธาวะกะสังโณ, เป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว;

ธามิฉิประภูปีโน ภะคะวะโต สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า หมู้อใจ, ปฏิบัติสมควรแล้ว;

ธาวะกะสังโณ,

อะทิสัง, ได้แก่บุคคลเหล่านี้คือ;

จักคาวริ ปุริสชุกาณิ คู่แห่งบุรุษ 4 คู่

อัญญะ ปุริสชุกะถา, นับเรียงตัวบุรุษได้ 8 บุรุษ;

เอตะ ภะคะวะโต ธาวะกะสังโณ, นั้นแหละสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า;

อาหุณโย, เป็นสงฆ์ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา;

ปาหุณโย, เป็นสงฆ์ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ;

ทักขิณโย, เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน;

อัญญะสีกะระณิโย, เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี;

อะนุกะระรัง ปุณฺณักขะตัง โลกัสสาติ เป็นเนื่อนาบุญของโลก; ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ดังนี้;

6. ตั้งฆากิสิติ

หัวหน้านำ: หันตะ มะยัง ตั้งฆากิสิติ กะโรมะ เต.

อัครันมะโร สุประภูปัตติคุณากิสุตโต, พระสงฆ์ที่เกิดโดย พระตัทธรรม

ประกอบด้วยความปฏิบัติดี เป็นต้น;

โฏฏฐัพพะโร อะริชชุกะอะสังฆะเสฎฐโธ, เป็นหมู่แห่งพระอริบุคคล อันประเสริฐ

แปลจำพวก;

อธิภาสิัมมะปะวะราสะระกะณะจิตโต,
 วันทาณะหัง คณะวิธานะคะณังสุตฺตัง.
 สังโฆ โย อัทตะปาณินัง สะระณัง
 เชนะนุคคะนัง,
 ตะคิยาอนุสสะคิฎฐานัง วันทาเม คัง
 ตีระนะหัง,
 สังฆัสสาหังสมิ ทาโร (ทาสี) ะ
 สังโฆ เม สามีกิสสะโร,
 สังโฆ ทุกขัสสะ ฆาตา สะ วิธคา
 สะ นิคัสสะ เม,
 สังฆัสสาหัง นิธยาเทมิ สะวีริญฺชิวิตฺตญฺจิกัง,
 วันทันโคหัง (คิหัง)¹ สะวิธสาณิ สังฆัส
 โธปะฏิบิณนะคัง,
 นัตติ เม สะระณัง อัญญัง
 สังโฆ เม สะระณัง ะวัง,
 เสนณะ สัจจะวัชระนะ
 วัทเณยยัง อัทถุ สาสะเน,
 สังฆัง เม วันทะมะนนะ (มานายะ)²)
 ยัง ปุญฺญัง ปะตฺถัง อีระ,
 อัททปิ อันตะรายา เม มนหฺสง
 คัสสะ เคะธา.

มีกายและจิต อันอาศัยธรรมมีคิดเป็นค้ำ อันบวร;
 ข้าพเจ้าไหว้หมู่แห่งพระอรียเจ้าเหล่านั้นอันบริสุทธิด้วยดี.
 พระสงฆ์หมู่ใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด
 ของสัตว์ทั้งหลาย;
 ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์หมู่นั้น อันเป็นที่ค้ำ
 แห่งความระลึก องค์ที่สามด้วยเชิรเกล้า;
 ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระสงฆ์,
 พระสงฆ์เป็นนายมีอิสระเหนือข้าพเจ้า;
 พระสงฆ์เป็นเครื่องกำจัดทุกข์
 และทรงไว้ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า;
 ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระสงฆ์
 ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติดตาม
 ซึ่งความปฏิบัติคิดของพระสงฆ์;
 สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี,
 พระสงฆ์เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า;
 ด้วยการกล่าวคำสัจนี้
 ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา ของพระศาสดา;
 ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระสงฆ์
 ได้ขวนขวายบุญใด ในบัดนี้;
 อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า
 ด้วยเดชแห่งบุญนั้น.

¹ (คิหัง) สำหรับผู้หญิงกล่าว

² (มานายะ) สำหรับผู้หญิงกล่าว

(หมอบลงกราบว่า)

กษยณะ วาจาณะ วัระ เจตะธา วา,
 ฐังฆณ กุกัณมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,
 ฐังโฆ ปะฎีกักคัณหะกุ ฐัจจะยันคัง,
 กาสันตะระ ฐังวะระวิคฺขง วัระ ฐังฆณ

ช่วยกายก็ดี ช่วยวาจาก็ดี ช่วยใจก็ดี,
 กรรมนำดีเคยอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วในพระสงฆ์,
 ขอพระสงฆ์จงคงโทษอันล่วงเกินนั้น,
 เพื่อความสำรวมระวังในพระสงฆ์ในกาลต่อไป¹

(จบทำวัตรเย็น)

¹ บทขอให้งดโทษนี้ มิได้เป็นการขออภัยบาป, เป็นเพียงการเปิดเผยตัวเอง, และคำว่าโทษในที่นี้มิได้หมายถึงกรรม; หมายเพียงโทษเล็กน้อยซึ่งเป็น "ส่วนคั่ว" ระหว่างกันที่พึงอโหสิกันได้; การขอขมาชนิดนี้ สำเร็จผลได้ในเมื่อผู้ขอ คั่งใจทำจริง ๆ , และเป็นเพียงศีลธรรม หรือสิ่งที่ควรประพฤติ. (พุทธทาส ภิกขุ)